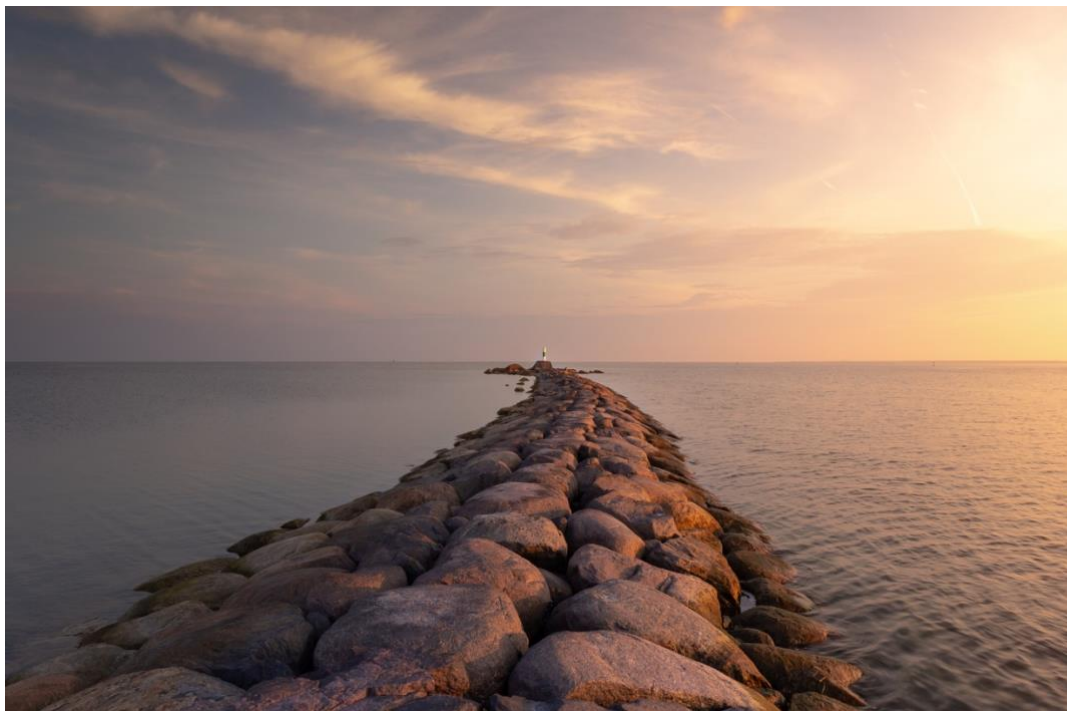

Klimatilpasningspolitik

April 2021

Læs mere om De Grønne på degronne.dk

1. Behovet for en klimatilpasningspolitik

Det står efterhånden klart for de fleste, at der er store klimaforandringer på vej, som vil påvirke menneskers levevilkår fremover. Danmark er på grund af sin geografi særligt udfordret af havvandstigninger, storme og ekstrem nedbør. Uanset hvor vellykket Danmarks og verdens grønne omstilling bliver, vil vi igennem mange årtier opleve konsekvenserne af klimaforandringerne.

Samtidig med at Danmark skal accelerere den grønne omstilling mest muligt og vise resten af verden vejen, er vi derfor nødt til at forberede vores infrastruktur, bygninger og andre fysiske værdier på denne nye fremtid. Mange bygninger og anlæg skal beskyttes, for eksempel med diger og større kloakker. Men i nogle tilfælde vil en beskyttelse koste så meget, at det bedre kan betale sig at lade områder oversvømme, lade bygninger og anlæg forfalde og etablere nye andetsteds. I andre tilfælde vil der være god samfundsnytte i at beskytte områder og bygninger, selvom ejerne ikke selv har mulighed for at betale for klimasikringen.

2. Formål: Store beslutninger skal tages med rettidig omhu

Formålet med De Grønnes klimatilpasningspolitik er at give input til planlægningen af Danmarks fremtid og udpege de nødvendige politiske beslutninger. Beslutningerne er så store og indgribende, at de skal tages med rettidig omhu fremfor om 50 eller 100 år, når oversvømmelserne rammer. Vi ser ikke på hedebløjer, tørke og årstidsforskydninger, men fokuserer på klimaforandringernes forventede største konsekvenser for Danmark¹: havvandsstigninger, storme og ekstrem nedbør.²

Vi bruger ordet "klimasikring" om at beskytte eksisterende bygninger og anlæg (skabe modstandsdygtighed), og ordet "klimatilpasning" om at ændre eller bygge noget helt nyt og anderledes, som er bedre indrettet til at kapere yderligere klimaforandring, på grund af de nye klimaforhold. Begreberne er delvis overlappende.

3. Baggrund: Fakta og nuværende lovrammer

Havvandstanden omkring Danmark er steget med 18 cm i de seneste 100 år og forventes yderligere at stige mindst 50 cm i de kommende 100 år.³ Ekstreme vejrhændelser vil også blive værre og hyppigere, herunder ekstremt stor nedbør på kort tid, og storme der presser havvand ind over land. Det betyder, at oversvømmelser udgør den største gruppe af klimarisici for bygninger og anlæg i Danmark.

De danske myndigheders ansvarsfordeling er sådan, at den enkelte kommune har ansvaret for de fysiske forhold i sit område. Ansvaret inkluderer stormflodssikring og ændring af anlæg, veje, diger, kloakker, afløbsområder, osv. til at modstå og tilpasse området til klimaforandringerne. Kommuner samarbejder

¹ Beredskabsstyrelsens Nationale Risikobillede nævner 13 risikoscenarier som kan true Danmark og danskerne. De tre mest sandsynlige risici er: orkaner, oversvømmelser fra havet og ekstrem regn

² Landbrugsjord og naturområder er særlige kategorier af fast ejendom. De Grønnes klimatilpasnings-politik for disse områder findes i vores landbrugspolitik- og naturpolitik-dokumenter.

³ DMI's officielle forudsigelse er mellem 20-70 cm, og nylige forudsigelser går op til 1,2 m stigning i 2100 <https://www.klimatilpasning.dk/viden-om/fremtidens-klima/klimaaendringeridanmark/%C3%A6ndringer-i-havniveau/>

allerede i dag om fx diger, der giver fælles fordele. I visse tilfælde giver staten økonomisk tilskud, bl.a. til sandfodring (modvirker havets erosion) i vestjyske kommuner.

Ejerne af fast ejendom har normalt selv ansvar for at beskytte deres ejendom mod fx vejrlig. Almindelige ejendomsforsikringer dækker ikke storme og naturkatastrofer, men Danmark har en offentlig forsikringsordning, som forvaltes af Stormrådet og dækkes via tillæg på folks private ejendomsforsikringer.

Kystdirektoratet har for nylig offentliggjort en kortlægning af Danmarks oversvømmelsesrisici i værktøjet kystplanlagger.dk til planlægning af klimatilpasning i kommuner, virksomheder, grundejerforeninger, mv. Regeringen (miljøministeriet) har for nylig igangsat udarbejdelsen af en national klimahandlingsplan, og flere kommuner er i gang med store analyse- og planlægningsprojekter.

Kommunernes ansvar går til vandkanten, dvs. alt under vand er statens ansvar.

4. De Grønnes principper for klimatilpasning

Som grønne ønsker vi, at politik er langsigtet og naturvenlig i alle henseender, jævnfør vores værdisæt⁴. Det betyder, at vi ønsker helhedsorienterede grønne løsninger - også på klimatilpasningsområdet. Billedligt talt ønsker vi ikke at klimasikre ved at bygge en betonmur rundt om hele landet, fordi det vil skabe CO₂-udledninger, forurening og ulemper for fremtidens mennesker og natur. Vi ønsker ikke at efterlade en enorm vedligeholdelsespligt til kommende generationer. Løsningerne skal være langsigtede, simple, robuste og i pagt med naturen. Økosystemer som fungerer naturligt (uden stor menneskelig intervention) har store samfundsøkonomiske gevinster, fordi vedligeholdelsesomkostningerne er små i forhold til tekniske systemer. Nye diger, regnvandsreservoirer, infrastruktur og lignende skal derfor være bæredygtige – både miljømæssigt, klimamæssigt, ressourcemæssigt, naturmæssigt og menneskeligt.

Som liberale mener vi grundlæggende, at folk har ansvar for dem selv og deres egne handlinger og ejendom. Det betyder fx, at hvis man har valgt at bo i vandkanten eller på en lille ø, så løber man selv risikoen for oversvømmelser og må selv bekoste diger, afvanding osv. Vi mener også, at lokal og regional forankring er afgørende. Beslutninger skal træffes så tæt på de berørte borgere som muligt, og penge og projekter skal forvaltes så lokalt som muligt.

Vi mener, at markedsmekanismer som regel giver en effektiv fordeling af fordele og ulemper i forhold til aktørers forskellige behov. Det betyder, at vi tror på, at forsikringsselskabers prissætning vil afspejle risici, og folks valg af forsikringer og risikovillighed vil afspejle sig i priserne på fast ejendom, hvis blot der er tilstrækkelig viden hos aktørerne. Af samme grund ønsker vi maksimal transparens om klimaforandringerne konsekvenser hos alle interessenter, både nuværende og kommende grundejere, kommuner, staten, forsikringsselskaber osv.

Som socialliberale er vi tilhængere af, at staten sætter nyttige rammer for markedsmekanismerne og hjælper med at sikre, at de fungerer, ligesom fx med konkurrencetilsyn. Derfor mener vi, at staten i en så hurtig omstilling som er nødvendig pga. klimaforandringerne, skal hjælpe med at etablere nødvendig viden og standarder for aktørerne i markedet.

⁴ De Grønnes værdier: <https://degronne.dk/vaerdier/>

Vi mener, at staten bør støtte enkelte borgere eller virksomheder i særlige tilfælde, når de uforskyldt står i pludselige store problemer der truer deres tilværelse. Det hensyn mener vi varetages godt med stormflods-fonden, og i det omfang klimaforandringerne øger behovet for statsstøttede foranstaltninger, ønsker vi dem forvaltet i samme eller lignende system.

Som danske borgere mener vi, at statens eksisterende ejendom skal beskyttes og bevares, men på en prioriteret måde, og ikke for enhver pris. Man skal vurdere omkostningen ved klimasikring op mod alternativerne, fx at lade en bygning oversvømme og forfalde, og bygge nyt andetsteds. Vi mener også at der skal være grænser for, hvor mange penge staten skal bruge på klimasikring og -tilpasning. Mange andre udgifter er vigtigere. Danmark har ikke råd til at beskytte hele vores kystlinje. Der vil være mange øer, hvor vi må sige, at staten ikke kan bruge et stort millionbeløb på at beskytte fem husstande mod oversvømmelse.

5. Politiske tiltag

5.1 Klimapåvirkningsplan med kategorisering af områder

Staten skal lave en analyse af, hvilke områder der har en formodet omkostning ved klimatilpasning, som er højere end de lokale ejere selv vil være i stand til at dække. De pågældende områder skal kategoriseres og vurderes i en overordnet klimapåvirkningsplan, som udpeger henholdsvis bygninger, anlæg og områder:

- a) med en *naturværdi*, der overstiger hensynet til at lade landskabet tilpasse sig klimaforandringerne,⁵
- b) med en *historisk, kulturel eller rekreativ værdi* for mange borgere – også udenfor de berørte områder/kommuner,⁶
- c) med en *finansiel værdi*, der retfærdiggør en klimasikring, selvom ejerne ikke selv er i stand til at betale.

Klimapåvirkningsplanen skal udarbejdes snarest og bør være en rullende 100-årsplan. Der opstilles mål for at reducere de økonomiske bindinger i oversvømmelsestruede ejendomme.

5.2 National klimatilpasningspulje og borgerting

På baggrund af analysen skal staten afsætte en langsigtet⁷ pulje til klimatilpasning, som ikke kan klares af de eksisterende regler og midler i kommunerne. Investeringerne i tiltag, der passer til en ny virkelighed, skal overstige beløbet, der bruges til at sikre allerede eksisterende ejendomme, som blev etableret i en anden tid uden rette hensyn, og ikke står til at rede uden uhensigtsmæssigt store omkostninger. Derfor skal statens omkostninger til klimasikring være væsentligt mindre end de penge som investeres i vedvarende energi, omstilling af landbruget, elektrificering af transportsen, grøn efteruddannelse osv.

Principper og udmøntning af klimatilpasningspuljen skal ske i tæt samspil med et borgerting.⁸ Principperne skal udstikke reglerne for om, hvor og i hvilket omfang statens pulje vil dække tilskud til at klimasikre bygninger og anlæg og tilskud til at flytte og bygge nyt.

⁵ Omvendt vil genskabelse af naturlige økosystemer skulle prioriteres højt.

⁶ Værditype a og b kan ikke beregnes på nogen objektiv måde, men skal fastsættes politisk

⁷ I øjeblikket afsættes penge til kystsikring kortsigtet i hvert års finanslovsforhandlinger

⁸ Som alternativ til borgerting kunne der oprettes en uafhængig naturfond i stil med Danmarks Naturfond.

Der skal skelnes mellem, om bygningerne/anlæggene er anlagt for længe siden uden viden om de kommende klimaforandringer, eller for nylig, hvor bygherren burde kende risikoen og have lavet klimasikringer. Vedligeholdelsesbyrden for fremtidige generationer tages i betragtning.

5.3 Kommuner som initiativtager med øget hjælp fra staten

Ansvaret for beslutninger om klimasikring ligger bedst tættest muligt på de berørte ejendomme og ejere. Derfor er kommunerne fortsat den rigtige initiativtager og koordinator af de fleste klimasikrings- og klimatilpasningsprojekter. De enkelte kommuner eller kommunesamarbejder vil derfor normalt være dem, der tager initiativ til en ansøgning om midler fra statens klimatilpasningspulje. Kommunerne skal have pligt til at offentliggøre og indmelde deres klimatilpasningsplaner til en klimatilpasningsstyrelse (se nedenfor).

Hovedtrækkene i den eksisterende lovgivning om kommunernes dækning af projektomkostninger er tilstrækkelig. Vi ønsker dog at udvide kommunens muligheder for at pålægge bidragspligt på ejere udenfor kommunen, der har nytte af en given klimasikring. Vi ønsker også, at tidshorizonten for beregninger af nytteværdi bliver gradueret eksplicit og udvidet til op til 100 år.

Det kan vise sig, at klimatilpasning af visse lavtliggende øer, store områder eller hele kommuner vil blive for omkostningsfuldt. Da skal staten hjælpe de pågældende kommuner og borgere med en samlet løsning og bistand fra klimatilpasningspuljen.

5.4 Klimatilpasningsstyrelse

Den statslige planlægning og støtte til klimatilpasning foreslås samlet i en særskilt klimatilpasningsstyrelse under et nyt grønt superministerium eller under klimaministeriet. Staten skal spille en mere aktiv rolle end i dag, særligt i områder med høj naturværdi, som markedet ikke kan værdifastsætte. Hvis to nabokommuner ikke kan blive enige, kan klimatilpasningsstyrelsen mægle og ultimativt træffe afgørelse.

Uanset hvilke regler og instanser, der etableres, vil der opstå konflikter. Det bliver et konfliktfyldt område i mange år, fordi der er så mange og store interesser på spil. Kunsten bliver at lave og håndhæve regler, der skaber bedst mulige grundlag for en god konstruktiv dialog med afvejning af de forskellige interesser.

5.5 Inddragelse af Klimarådet

Klimarådet skal inddrages i vurderingen af den overordnede klimatilpasningsplan og -indsats.

5.6 Klimatilpasningsvurdering i tilstandsrapporten

For at sikre transparens ved salg af fast ejendom skal der indføres pligt om en klimatilpasningsvurdering som en del af den lovpligtige tilstandsrapport. Det vil sætte købere i stand til at vurdere risici og dermed give en feedback, der justerer ejendomspriserne, så klimarisici afspejles i markedet. At pålægge en sådan relativt lille omkostning på de enkelte salg vil give en meget stor fordel for det samlede ejendomsmarked.

Udsatte øboer/ejendomme skal betale samme pct. i grundskyld som på fastlandet, men den offentlige vurdering skal justeres, så klimaforandringerne inddrages.

5.7 Ekspertisecenter

Staten skal stille ekspertise til rådighed for kommuner, ejendomsinspektører og forsikringsselskaber for at understøtte, at der bliver udviklet fornuftige vurderingsredskaber og forsikringsmodeller i forhold til klimarisici. Vi foreslår derfor, at staten opretter et ekspertisecenter med fast sekretariat og budget til at inddrage

både danske og internationale eksperter. Ekspertisecenteret skal have et budget på 10-20 eksperter plus et sekretariat. Centeret skal have en begrænset levetid på fx 10 år; derefter skal viden og standarder være tilstrækkeligt etableret hos kommunerne og i markedet.

5.8 Sandfodring skal begrænses

Sandfodring skaber problemer for havbundsmiljøet og dets naturliv, og er ikke en bæredygtig måde at klimatilpasse, da det i virkeligheden ikke løser problemet, men omdanner det til et nyt. Sandfodring bør så vidt muligt erstattes af klimatilpasning, som harmonerer med naturen.

5.9 Mere flydende byggeri

Danmark skal have mere flydende byggeri og byggeri på pæle, som set i fx Holland, som kan modstå stigende vandstand. Det skal være lettere og mere attraktivt at bo "på vandet", og staten skal i begyndelsen støtte forsøg med flydende byområder.

Reglerne om planlægning, etablering og beskatning af flydende byggeri skal gøres enklere, så flydende byggeri kan fremmes⁹. Husbåde skal sidestilles mere med huse, der ikke skal flyttes og tages ud af Søfartsstyrelsens jurisdiktion.

5.10 Ekspropriationsregler

Der skal gælde ekspropriationsregler for klimatilpasningen. Ingen borger skal som udgangspunkt tvinges til at forlade sin ejendom. Staten/kommunen skal blot gøre det klart, hvilken assistance og eventuel økonomisk støtte, man kan forvente – og ikke forvente – når områder naturligt oversvømmes og omdannes til natur. Hvis staten aktivt lader områder oversvømme, skal der betales fuld og hel erstatning til de grundejere, som påvirkes.

Landsplanen for klimatilpasning skal også udpege landområder som klimasikre eller klimausikre. Nybyggerier og anlæg inden for de områder, der er udpeget som klimausikre, sker for egen risiko. Ejeren kan altså ikke senere komme og bede om klimatilpasningstilskud fra kommunen eller statens pulje.

5.11 Afvikling af statslige bygninger og anlæg

Staten skal lægge planer for, hvordan statslige bygninger og anlæg der ikke beskyttes, kan afvikles på en sikker måde i rette tid. Afviklingen kan planlægges med hjælp fra ekspertisecenteret og bidrage til etablering af standarder på området, som kommuner og ejere kan have nytte af. Ligeledes skal andre ejere have pligt til at afvikle bygninger og anlæg på en måde, der er sikker for andre borgere og ejendomme. En vis del af statens klimatilpasningsbudget bør afsættes til sådanne afviklingsprojekter.

⁹ Fx hvis et boligområde på vand udmatrikuleres, kan der stilles forskellige krav: kun el-, affalds- og spildevandsforsyning, at der opføres p-huse i stedet for P-pladser og at kajarealer skal være ryddede, så redningskøretøjer kan komme til. Forbud mod oplagring af gas, brændbare væsker og brug af åben ild.